

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 7Cdo/87/2023
Identifikačné číslo spisu: 2117214300
Dátum vydania rozhodnutia: 27.09.2023
Meno a priezvisko: JUDr. Martina Valentová
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2023:2117214300.2

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcov 1/ Ing. E. Z., R., Z. 7, 2/ Q. Z., R., Z. 7, 3/ Ing. R. Z., R., Z. 7, zastúpených JAVOR - TOKÁR advokátska kancelária, s.r.o., so sídlom Stará Vajnorská cesta 37, Bratislava, IČO: 36 264 750, proti žalovaným 1/ Z. D., L., Z. U. XX, zastúpeného JUDr. Milošom Chrenkom, advokátom so sídlom Hlavná 25, Trnava, 2/ Allianz - Slovenská poisťovňa, a.s., so sídlom Pribinová 19, Bratislava, IČO: 00 151 700, o náhradu nemajetkovej ujmy, vedenom na Okresnom súde Trnava pod sp. zn. 32C/52/2017, o dovolaní žalovanej 2/ proti rozsudku Krajského súdu v Trnave z 22. júla 2019 sp. zn. 23Co/251/2018, takto

rozhodol:

Dovolanie o d m i e t a .

Žalobcovia nemajú nárok na náhradu trov dovolacieho konania.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Trnava (ďalej aj „prvoinštančný súd“ alebo „súd prvej inštancie“) rozsudkom z 26. apríla 2018 č. k. 32C/52/2017-227 uložil žalovaným povinnosť zaplatiť žalobkyni 1/ náhradu nemajetkovej ujmy v sume 25 000 eur, žalovanému 2/ náhradu nemajetkovej ujmy v sume 17 500 eur a žalovanej 3/ náhradu nemajetkovej ujmy v sume 10 000 eur, do 30 dní od právoplatnosti rozsudku, s tým, že plnením jedným zo žalovaných zaniká v rozsahu tohto plnenia povinnosť druhého žalovaného. Vo zvyšku žalobu zamietol. Žalobcom 1/ až 3/ priznal nárok na náhradu trov konania voči obom žalovaným v rozsahu 100%.

1.1. Čo do základu uplatnenej pohľadávky súd prvej inštancie vychádzal právne z § 11, § 13, § 415, § 420 ods. 1, ods. 2, ods. 3, § 427 ods. 1, ods. 2, § 428, § 429, § 442 ods. 1, § 442 ods. 1 zákona č. 40/1964 Zb. Občianskeho zákonníka, ako aj z § 2 písm. d) až j), § 4 ods. 1 až 5, § 15 ods. 1 zákona č. 381/2001 Z. z. o povinnom zmluvnom poistení zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla (ďalej len ZoPZP). Vecne dôvodil tým, že dňa 06. júna 2014 zamestnanec žalovaného 1/ Z. D., ako vodič autobusu, ktorého vlastníkom a prevádzateľom v čase dopravnej nehody bol žalovaný 1/, ktorý mal uzatvorené poistenie zodpovednosti za škodu so žalovanou 2/, v dôsledku nedostatočnej pozornosti pri vedení vozidla zišiel s autobusom mimo diaľnice na trávnatú plochu, na

ktorej prišlo k prevráteniu autobusu na pravú stranu a jeho pádu na nižšie položené pole, ktorým konaním porušil § 4 ods. 1 písm. c) zákona č. 8/2009 Z. z. o cestnej premávke. Pri dopravnej nehode na následky spôsobených zranení na mieste podľahla poškodená S. Z., dcéra žalobcov 1/, 2/ a sestra žalobkyne 3/. Daný skutok vodiča Z. D. bol kvalifikovaný ako prečin všeobecného ohrozenia podľa § 285 ods. 1, ods. 2, ods. 4 Trestného zákona v spojení s § 138 písm. h) Trestného zákona, za ktorý bol rozsudkom Okresného súdu Trnava sp. zn. 30T/45/2015 zo dňa 7. decembra 2016 uznaný vinným a bol mu uložený trest odňatia slobody v trvaní 6 rokov, na výkon ktorého bol zaradený do ústavu na výkon trestu s minimálnym stupňom stráženia a trest zákazu činnosti viesť motorové vozidlá akéhokoľvek druhu v trvaní 7 rokov.

1.2. Súd prvej inštancie konštatoval vecnú pasívnu legitímáciu obidvoch žalovaných. Vodič Z. D. použil motorové vozidlo prevádzkovateľa, ktorým bol žalovaný 1/ v rámci svojej činnosti ako zamestnanec žalovaného 1/, žalovaný 1/ tak zodpovedá podľa § 427 Občianskeho zákonníka na základe objektívnej zodpovednosti, ako prevádzkovateľ motorového vozidla, ktorého prevádzkou bolo zasiahnuté do práv iných osôb. V danom prípade je nepochybná i príčinná súvislosť medzi prevádzkou motorového vozidla a vznikom škody. Pokiaľ žalovaný 1/ uvádzal liberačný dôvod podľa § 428 Občianskeho zákonníka, mal súd za to, že danom prípade nie sú splnené podmienky pre zbavenie sa zodpovednosti za škodu, keď v zmysle citovaného ustanovenia objektívna zodpovednosť takmer vylučuje možnosti liberácie prevádzkovateľa motorového vozidla. Je, že príčinou vzniku dopravnej nehody bola chyba vodiča, čo preukazuje odsudzujúci trestný rozsudok, a nebol to technický stav vozidla, preto ani nemožno argumentovať použitím liberačného dôvodu tým spôsobom, že žalovaný 1/ neporušil žiadnu povinnosť vo vzťahu k dopravnému prostriedku a jeho prevádzke a ani pri vynaložení všetkého úsilia nemohol zabrániť dopravnej nehode a vzniku ujmy. Spoluzavinenie poškodenej zistené nebolo. Pasívna legitímácia žalovanej 2/, ktorá je poisťiteľom žalovaného 1/ (zodpovedného subjektu) vyplýva z § 15 ods. 1 v spojení s § 4 ods. 2 písm. a/ ZoPZP. Poistený má v zmysle tohto zákonného ustanovenia z poistenia zodpovednosti právo, aby poisťovateľ za neho nahradil poškodenému uplatnené preukázané nároky na náhradu škody na zdraví a nákladov pri usmrtení, pričom poškodený je oprávnený uplatniť svoj nárok na náhradu škody priamo proti poisťovateľovi.

1.3. Pokiaľ ide o nárok na náhradu nemajetkovej ujmy podľa prvoinštančného súdu nečakaným šokujúcim úmrtím dcéry a sestry došlo k závažnému zásahu do osobnostných práv (práva na súkromie a rodinný život) žalobcov, pričom následok tohto zásahu je nereparovateľný. Žalobcovia ako rodina stratili svojho člena a každého zasiahla uvedená skutočnosť hlboko. V dôsledku smrti S. Z. spôsobenej prevádzkou vozidla žalovaného 1/ došlo v danom prípade k náhlemu a násilnému pretrhnutiu rodinných a citových väzieb, vyplývajúcich predovšetkým z intenzity vzťahu so zomrelou. Nebohá S. bola mladým človekom, ktorý mal život pred sebou, s plánmi do budúcnosti, ktorá by žalobcom v živote prinášala radosť a v neskoršom čase pomoc. Teda okrem psychickej bolesti, sú žalobcovia 1/ a 2/ zasiahnutí stratou osoby, ktorá by bola ich oporou, matka stratila osobu, s ktorou trávila veľa času dôvernými rozhovormi, pričom uvedené chvíle jej už nebudú nahradené. Náhle úmrtie bolo a je pre žalobcov mimoriadne traumatizujúce, a to či už spôsobom, akým uvedená skutočnosť nastala, tak aj spôsobom, akým im uvedená bola oznámená. Rodičia a sestra utrpeli ťažkú citovú ujmu, spočívajúcu v pocitoch úzkosti, smútku, straty radosti zo života. Citová ujma u nich stále pretrváva, žalobkyňa 1/ každý deň navštevuje cintorín. Bezprostredne po nehode a v čase pohrebu boli žalobcovia vystavení medializácii a pre nich nežiaducej pozornosti verejnosti, čo zvyšovalo ich traumy. Súd posudzoval náhradu nemajetkovej ujmy pri každom so žalobcov individuálne, pričom prisúdenie ujmy 275 000 eur považoval za neprimerane vysoké. Súd, i keď chápe a plne akceptuje, že so stratou dcéry a sestry je takmer nemožné sa vyrovať a žiadna forma zadosťučinenia nie je dostatočná a nenahradí stratu blízkej osoby, treba zohľadniť i skutočnosť, že žalobcovia zostali spolu žiť v spoločnej domácnosti, žijú a fungujú v podstate „normálnym“ životom, keď sú zamestnaní, žalobkyňa 3/ krátko po smrti sestry vycestovala do zahraničia, kde strávila určitý čas a až následne sa vrátila domov, pričom sa v súčasnosti nechce osamostatniť, aby mohla byť oporou pre rodičov. Podľa vyjadrenia žalobcov 2/ a 3/ najťažšie znášala smrť dcéry žalobkyňa 1/, ktorá v dôsledku uvedenej tragickej udalosti zanechala svoju prácu, ktorú už naďalej nemohla vykonávať (riešenie problémov druhých ľudí) a musela zmeniť povolanie. Súd tiež zhodnotil to, že žalobkyňa 1/ navštevovala psychiatra a skutočnosť, že sa s uvedenou udalosťou do súčasnosti nevysporiadala. Pri žalobcovi 2/ súd vyhodnotil to, že bol taktiež priamo osobne zasiahnutý smrťou dcéry, ako aj všetkými okolnosťami, ktoré uvedenú udalosť sprevádzali, a to že v súčasnosti už

nemá v dôsledku stavov žalobkyne 1/ bežný život a ani reálnu možnosť na jeho obnovu. Pri žalobcoch súčasne súd vyhodnotil to, že boli mesiac práceneschopní z dôvodu psychickej náročnosti obdobia bezprostredne po tragickej udalosti. Súd vzal do úvahy i okolnosti, na základe ktorých došlo k dopravnej nehode, a to zlyhanie ľudského faktora, vodiča dopravného prostriedku. Podľa dokazovania vykonaného v trestnom konaní k dopravnej nehode došlo v dôsledku nedostatočnej pozornosti pri vedení vozidla, na ktoré žalovaný 1/ nemal priamy dosah, a čiastočne tiež na príjmové a majetkové pomery žalovaného 1/, ktorý je starobným dôchodcom s príjmom 396,- Eur mesačne, nevlastní žiadny majetok. Vychádzajúc zo všetkých rozhodujúcich skutočností, ako aj z rozhodovacej praxe súdov v obdobných veciach (viď rozhodnutie Krajského súdu v Prešove sp. zn. 20Co/183/2014, Krajského súdu v Trnave, sp. zn. 24Co/479/2012, sp. zn. 9Co/423/2012 a sp. zn. 11Co/116/2013), priznal súd matke náhradu nemajetkovej ujmy v sume 25 000 eur, otcovi v sume 17 500 eur a sestre v sume 10 000 eur.

1.4. Súd o náhrade trov konania rozhodol tak, že žalobcom voči žalovaným priznal plnú náhradu trov konania, keďže boli úspešní vo veci čo do základu. Súd poukázal, že zásadu úspechu vo veci (§ 255 CSP) treba uplatniť aj na konania, v ktorých výška plnenia závisí od úvahy súdu alebo od znaleckého posudku. V týchto prípadoch však nejde o procesne neúspešného žalobcu, ak mu bola priznaná aspoň časť žalobou uplatneného nároku, nemožno ho preto zaťažiť procesnou zodpovednosťou za predvídanie výsledku na základe úvahy súdu alebo znaleckej činnosti. Pri rozhodovaní o náhrade trov konania je potrebné rozlíšiť, čo je základné a čo sprevádzajúce. Za základné sa považuje rozhodnutie, že do žalobcovho práva bolo zasiahnuté, výška ujmy je potom druhotná a nadväzujúca. Rovnako odborná otázka posudzovaná znalcom môže presahovať možnosti strany sporu, ktorá napr. výšku škody „iba“ odhaduje. Aj tu je primárny fakt, že škoda bola spôsobená; jej výška nasleduje. Žalobcov v predmetnej veci preto bolo nevyhnutné považovať za plne procesne úspešných, keďže mali plný úspech čo do základu uplatneného nároku a súčasne výška plnenia, vyplývajúca z tohto ich procesného úspechu, závisela výlučne od úvahy súdu. Na základe uvedeného, v súlade s citovanými zákonnými ustanoveniami priznal žalobcom právo na plnú náhradu trov (celého) konania, avšak iba z prisúdenej sumy.

2. Odvolací súd na odvolanie žalobcov a žalovanej 2/ rozsudkom z 22. júla 2019 sp. zn. 23Co/251/2018 (ďalej aj „napadnuté odvolacie rozhodnutie“) rozsudok súdu prvej inštancie potvrdil a žalobcom priznal nárok na náhradu trov odvolacieho konania v plnom rozsahu.

2.1. Vychádzal z názoru, že žalovaná 2/ nedôvodne v odvolaní namietala porušenie práva na spravodlivý proces v dôsledku nedostatočného odôvodnenia napadnutého rozsudku súdu prvej inštancie. Procesným postupom súdu prvej inštancie rovnako nedošlo ani k takému nesprávnemu procesnému postupu, ktorý by znemožnil stranám uskutočňovať im patriace procesné práva v takej miere, že by došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces a nebola zistená ani tzv. iná procesná vada, spôsobilá viesť k záveru, že jej následkom došlo k nesprávnemu rozhodnutiu vo veci.

2.2. Súd prvej inštancie podľa odvolacieho súdu správne konštatoval vecnú pasívnu legitimáciu žalovanej 2/ vyplývajúcu z aplikácie § 15 ods. 1 ZoPZP. Odvolací súd sa nestotožnil s argumentáciou, že náhrada nemajetkovej ujmy v peniazoch nie je krytá a nesúvisí s dojednaným povinným zmluvným poistením. Zásah do osobnostných práv žalobcov (do ich práva na súkromný a rodinný život) stratou najbližšieho človeka, dcéry a sestry v dôsledku čoho utrpeli psychickú ujmu, bol spôsobený prevádzkou motorového vozidla, na ktoré sa vzťahovalo povinné zmluvné poistenie zodpovednosti za škodu u žalovanej 2/. Povinnosť krytia poistením zodpovednosti za škodu spôsobenú tretím osobám motorovými vozidlami je zabezpečená a definovaná právnou úpravou Európskej únie (rozsudok SD C 22/12 Haasová, bod 39) a preto i v preskúmvanej veci je nutné riešiť spornú právnu otázku v súlade s komunitárnym právom (právna oblasť je harmonizovaná právom EÚ).

2.3. Žalobcovia 1/ až 3/ ale i žalovaná 2/ (každí z vlastného pohľadu) namietali vo svojom odvolaní tiež výšku priznanej náhrady nemajetkovej ujmy. Odvolací súd v súvislosti s ich odvolacou argumentáciou zdôraznil, že judikatúra súdov v oblasti ochrany osobnosti sa zhoduje na primárnom význame vyrovnávacieho charakteru náhrady nemajetkovej ujmy, resp. zmiernení nepriaznivého následku neoprávneného zásahu (keďže nemajetková ujma vzniknutá porušením osobnostných práv sa vo všeobecnom slova zmysle ani nedá odškodniť a rozsah vzniknutej nemajetkovej ujmy nemožno exaktne kvantifikovať a vyčíslieť). Ústavný súd Českej republiky v náleze sp. zn. I. ÚS 2844/14 sformuloval aj kritériá pre určovanie výšky náhrady nemajetkovej ujmy. Za okolnosti, ktoré je potrebné skúmať na strane poškodeného, sú považované najmä: a/ intenzita vzťahu žalobcu so zomrelým, b/ vek zomrelého a

pozostalých, c/ otázka hmotnej závislosti pozostalého na usmrtenej osobe, d/ prípadné poskytnutie inej satisfakcie. Pre výšku náhrady je kľúčová najmä kvalita vzájomného vzťahu osôb narušená neoprávneným zásahom, psychická bolesť zo straty veľmi blízkeho človeka je často vnímaná ako neznesiteľná, fyzická, obmedzujúca ostatné aktivity pozostalého, často prerastajúca do duševného ochorenia. Pri zohľadnení veku zomrelého sa odlišuje nakoľko je prežívaná strata novorodenca jeho rodičmi, strata rodiča jeho deťmi, alebo strata osoby v dôchodkovom veku jej vnúčatami. Dôležitú úlohu má aj pocit zodpovednosti rodiča za svoje deti. Strata osoby, na ktorej je pozostalý existenčne závislý sa prejaví aj vo sfére osobnostného prežívania. Iná forma satisfakcie než peňažná (napr. ospravedlnenie škodcu) nemôže byť sama osebe dostačujúca, jej poskytnutie a následné posúdenie jej významu však môže mať za následok zníženie peňažnej náhrady. Za okolnosti, ktoré je potrebné skúmať na strane pôvodcu zásahu (škodcu, žalovaného) za predpokladu, ak majú zároveň vplyv na vnímanie ujmy oprávnenými osobami sú považované najmä: a/ postoj žalovaného (ľútosť, náhrada škody, ospravedlnenie a pod.), b/ dopad udalosti do duševnej sféry pôvodcu fyzickej osoby, c/ jeho majetkové pomery, d/ miera zavinenia škodcu eventuálne miera spoluzavinenia usmrtenej osoby. Postoj škodcu môže podstatným spôsobom ovplyvniť vnímanie ujmy pozostalými, ústretové správanie, ospravedlnenie alebo prejavená ľútosť škodcu môžu zmierniť dopady nemajetkovej ujmy, naopak jeho ľahostajnosť, arogancia či vyjadrená bezcitnosť môže ujmu pozostalých osôb ešte prehĺbiť. Potrebné je prihliadať aj k majetkovým pomerom škodcu, tak, aby bola daná možnosť reálneho uspokojenia priznaných nárokov a aj v tom zmysle, aby uložená povinnosť nahradiť spôsobenú škodu nemala pre škodcu doživotné likvidačné následky a jeho majetkovou likvidáciou neznemožňovala mu viesť znesiteľný a ľudsky dôstojný život. Odvolací súd preto námietku žalovanej 2/ o neprimerane vysokej výške priznanej náhrady nemajetkovej ujmy považoval za nedôvodnú, ktorá náhrada zase vzhľadom na namietanie jej nedostatočnej výšky žalobcami, nemôže slúžiť ani ako náhrada za život, ale len ako zmiernenie následkov vzniknutej ujmy. Priznaná výška náhrady nemajetkovej ujmy na žalovanú 2/ nemôže pôsobiť ani likvidačne, ale predstavuje základné štandardné kompenzovanie zmiernenia ujmy žalobcov v prípade, kedy navrátenie do pôvodného stavu neprichádza do úvahy. Preto nemožno konštatovať, že by priznanie takejto náhrady súdom prvej inštancie bolo prostriedkom bezdôvodného obohatenia žalobcov. Naopak náhrada nemajetkovej ujmy v zmysle zásad slušnosti a naplnenia požiadavky morálnej správnosti, ktorá je predovšetkým požiadavkou spravodlivosti, je spôsobilá naplniť reštitučnú podstatu kompenzácie. Odvolací súd tiež zdôraznil, že majetkové pomery žalovaného 1/ v zásade nie sú vzhľadom na výšku priznanej náhrady škody rozhodujúce pre odstupňovanie výšky priznaného nároku na náhradu nemajetkovej ujmy, pretože miera subjektívne prežívaných duševných útrap pozostalých nie je nijako závislá od majetkových pomerov pôvodcu zásahu, ale od následkov týmto neoprávneným zásahom spôsobených. Výška priznanej náhrady by však nemala mať likvidačné dôsledky pre žalovaného 1/, výška priznanej náhrady teda musí byť taká, aby žalovanému umožnila v budúcnosti uhradiť vzniknutú ujmu (na tomto mieste odhliadnuc od súčasnej povinnosti žalovaného 2/ ako poisťovateľa zaplatiť náhradu nemajetkovej ujmy žalobcom 1/ až 3/ za žalovaného 1/ pri súčasnom zachovaní možnosti viesť znesiteľný a dôstojný život. Odvolací súd sa nestotožnil ani s názorom žalovanej 2/ o spoluzavinení poškodenej nepripútaním sa bezpečnostnými pásmi, keď zo znaleckého posudku MUDr. H. Z., PhD. (podaného v trestnej veci sp. zn. 30T/45/2015) vyplýva, že v prípade S. Z. zastáva názor, že bezpečnostné pásy nemali významný vplyv na rozsah a vplyv utrpených zranení ani by sami o sebe nezabránili smrti, a to z toho dôvodu, že poškodená sa nachádzala v epicentre deformačných zón autobusu a bola zakliesnená a privalená neúmernou hmotnosťou autobusu vo vzťahu k jej telu, čo by použitie bezpečnostných pásov nijako neovplyvnilo.

2.4. Napokon neopodstatnená bola podľa odvolacieho súdu aj argumentácia žalovanej 2/ namietajúca nesprávnosť rozhodnutia súdu prvej inštancie v časti o náhrade trov konania vo vzťahu k žalobcom.

3. Proti uvedenému rozsudku odvolacieho súdu (iba) „vo výroku, ktorým odvolací súd potvrdil rozsudok Okresného súdu ... v časti, v ktorej súd prvej inštancie uložil žalovaným 1/ a 2/ povinnosť zaplatiť jednotlivým žalobcom priznanú im nemajetkovú ujmu vo výške ... Eur“ a to v rozsahu nad 15 000 eur pre žalobkyňu 1/, nad 10 000 eur pre žalobcu 2/ a nad 5 000 eur pre žalobkyňu 3/ podala dovolanie žalovaná 2/ (ďalej aj „dovolatelka“), a to podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP. Dôvodom podania dovolania bolo podľa žalovanej 2/ „nesprávne právne posúdenie otázky primeranosti výšky priznanej náhrady nemajetkovej ujmy“.

3.1. Nastolenú právnu otázku žalovaná 2/ v texte dovolania konkretizovala ako otázku „vyjadrenia podrobnejších a ustálených konkrétnych kritérií a hľadísk, na ktoré je potrebné prihliadať pri určovaní výšky nemajetkovej ujmy“ a otázku „jednoznačného vyjadrenia komu patrí náhrada nemajetkovej ujmy v prípade usmrtenia blízkej osoby treťou osobou a určenie základného referenčného rámca súm nemajetkovej ujmy, v rámci ktorého by sa mali sudy pohybovať pri rozhodovaní (aj s ohľadom na rodinný pomer žalobcov k zomrelej osobe)“.

3.2. Žalovaná 2/ v tejto súvislosti zdôrazňuje, že absencia vyjadrenia vyššie uvedených skutočností v rozhodovacej činnosti najvyššieho súdu vedie k značnej diverzite pri formulácii čiastkových záverov v jednotlivých konkrétnych prípadoch, ktoré nie je možné vnímať inak ako svojvôľu rozhodujúceho súdu. Treba si uvedomiť, že skutkové okolnosti jednotlivých prípadov sú viac-menej zhodné a vyplývajú z toho, že vždy ide o smrť blízkej osoby: či už plnoletého, v spoločnej domácnosti (ne)žijúceho alebo maloletého dieťaťa; na výživu povinného alebo nepovinného rodiča, manžela(druha), súrodenca buď stále žijúceho spolu s pozostalými alebo v kruhu jeho vlastnej rodiny. Všetky tieto skutočnosti môžu byť základom transparentných kritérií pri určovaní výšky náhrady nemajetkovej ujmy. Nepochybne je možné medzi jednotlivými prejednáványmi a rozhodovanými prípadmi nájsť rozdielnosť, no určite nemožno dospieť k záveru, že rozdielnosť medzi jednotlivými prípadmi nemajetkovej ujmy by mohla byť až taká veľká, že v jednom prípade má mať pozostalý maloletý súrodenec nárok na 2 000 eur a v druhom pozostalý plnoletý súrodenec nárok na 15 000 eur; v jednom prípade prizná súd pozostalej matke nemajetkovú ujmu 15 000 eur a v druhom 70 000 eur, ako je bežnou praxou. V takom prípade aj na strane žalobcov ako aj na strane žalovaných nie je problém nájsť rozhodnutia podporujúce buď vyššiu alebo nižšiu výšku nemajetkovej ujmy, čo je v rozpore s princípom právnej istoty. Za súčasnej situácie tak nie je možné ani približne predvídať rozhodnutie súdov o výške nemajetkovej ujmy a v podstate je rozhodnutie vždy pre strany sporu prekvapivé a v značnej miere závislé od toho, ktorému konkrétnemu sudcovi či odvolaciemu senátu bude vec pridelená. Výška nemajetkovej ujmy závisí aj od regiónu Slovenska, v ktorom súd pôsobí. V ďalšom žalovaná 2/ predložila argumentáciu nestotožnenia sa s výškou priznanej nemajetkovej ujmy, ktorá je podľa jej názoru neprimerane vysoká.

3.3. Žalovaná 2/ navrhla najvyššiemu súdu, aby v napadnutej časti rozsudok odvolacieho súdu zmenil tak, že žalobu vo vzťahu k žalobkyni 1/ nad priznanú sumu 15 000 eur, vo vzťahu k žalobcovi 2/ nad priznanú sumu 10 000 eur a vo vzťahu k žalobkyni 3/ nad priznanú sumu 5 000 eur zamietne, alternatívne odvolacie rozhodnutie v danom rozsahu zruší.

4. Žalovaný 1/ sa k dovolaniu vyjadril v tom smere, že s ním súhlasí, nakoľko je dôvodné a navrhol rozhodnúť v zmysle dovolacieho petitu.

5. Žalobcovia sa k dovolaniu nevyjadrili.

6. Najvyšší súd ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie ako strana sporu podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) dovolateľka, na ktorú sa vzťahuje § 429 ods. 2 písm. b) CSP a v ktorej neprospech bol dovolaním napadnutý výrok rozhodnutia vydaný (§ 424 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) preskúmal napadnutý výrok rozsudku odvolacieho súdu a dospel k záveru, že dovolanie je potrebné odmietnuť (§ 447 písm. f) CSP).

7. Najvyšší súd opakovane vyjadril záver, v zmysle ktorého právo na súdnu ochranu nie je absolútne a v záujme zaistenia právnej istoty a riadneho výkonu spravodlivosti podlieha určitým obmedzeniam. Toto právo, súčasťou ktorého je tiež právo domôcť sa na opravnom súde nápravy chýb a nedostatkov v konaní a rozhodovaní súdu nižšieho stupňa, sa v civilnom sporovom konaní zaručuje len vtedy, ak sú splnené všetky procesné podmienky, za splnenia ktorých môže súd konať a rozhodnúť o veci samej. Platí to pre všetky štádiá konania, vrátane dovolacieho konania (1Cdo/6/2014, 3Cdo/357/2015, 4Cdo/1176/2015, 5Cdo/255/2014, 8Cdo/400/2015). Otázka posúdenia, či sú alebo nie sú splnené podmienky, za ktorých sa môže uskutočniť dovolacie konanie, patrí do výlučnej právomoci dovolacieho súdu.

8. O všetkých mimoriadnych opravných prostriedkoch platí, že narušenie princípu právnej istoty strán, ktorých právna vec bola právoplatne skončená (meritorným rozhodnutím predstavujúcim res iudicata),

musí byť vyvážené sprísnenými podmienkami prípustnosti. Právnu úpravu dovolania a dovolacieho konania, ktorá stanovuje podmienky, za ktorých môže byť výnimočne prelomená záväznosť už právoplatného rozhodnutia, nemožno interpretovať rozširujúco; namiesto je tu skôr reštriktívny výklad (3Cdo/319/2013, 1Cdo/348/2013, 3Cdo/357/2016, 3ECdo/154/2013, 3Cdo/208/2014).

9. Ak by najvyšší súd bez ohľadu na prípadnú neprípustnosť dovolania pristúpil k posúdeniu vecnej správnosti rozhodnutia odvolacieho súdu a na tom základe ho prípadne zrušil, porušil by základné právo na súdnu ochranu toho, kto stojí na opačnej procesnej strane [porovnaj rozhodnutie Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) sp. zn. II. ÚS 172/03].

10. Naznačenej mimoriadnej povahe dovolania zodpovedá aj právna úprava jeho prípustnosti. V zmysle § 419 CSP je proti rozhodnutiu odvolacieho súdu dovolanie prípustné, (len) ak to zákon pripúšťa. To znamená, že ak zákon výslovne neuvádza, že dovolanie je proti tomu - ktorému rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, nemožno také rozhodnutie (úspešne) napadnúť dovolaním. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú vymenované v ustanoveniach § 420 a § 421 CSP.

11. Podľa § 421 ods. 1 CSP je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, a/ pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu, b/ ktorá v rozhodovacej praxi odvolacieho súdu ešte nebola vyriešená alebo c/ je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne.

12. Dovolanie prípustné podľa § 421 možno odôvodniť iba tým, že rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci (§ 432 ods. 1 CSP). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne, a uvedie, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia (§ 432 ods. 2 CSP).

13. K posúdeniu dôvodnosti dovolania (či dovolateľom napadnuté rozhodnutie skutočne spočíva na nesprávnom právnom posúdení) môže dovolací súd pristúpiť len po prijatí záveru o prípustnosti dovolania. Právna úprava dovolacieho konania obsiahnutá v CSP (podobne ako predchádzajúca právna úprava, pozn.) dôsledne odlišuje prípustnosť a dôvodnosť dovolania.

14. V neposlednom rade dovolací súd je dovolacími dôvodmi viazaný (§ 440 CSP). V dôsledku spomenutej viazanosti dovolací súd neprejednáva dovolanie nad rozsah, ktorý dovolateľ vymedzil v dovolaní uplatneným dovolacím dôvodom. Rovnako je dovolací súd viazaný skutkovým stavom tak, ako ho zistil odvolací súd (§ 442 CSP).

15. Žalovaná 2/ podala dovolanie podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP, tvrdiac, že v dovolaní nastolenú právnu otázku, ktorú riešil odvolací súd, doteraz dovolací súd neriešil, resp. nevyriešil. V podstatnom žalovaná odvolaciemu súdu vytyka nesprávne právne posúdenie otázky „primeranosti výšky náhrady nemajetkovej ujmy“, so žiadosťou o „vyjadrenie podrobnejších a ustálených konkrétnych kritérií a hľadísk, na ktoré je potrebné prihliadať pri určovaní výšky nemajetkovej ujmy“ a „vyjadrenie komu patrí náhrada nemajetkovej ujmy v prípade usmrtenia blízkej osoby treťou osobou a určenie základného referenčného rámca súm nemajetkovej ujmy, v rámci ktorého by sa mali sudy pohybovať pri rozhodovaní (aj s ohľadom na rodinný pomer žalobcov k zomrelej osobe)“. (bod 3).

15.1. K takto nastolenému právnomu problému najvyšší súd už opakovane zaujal svoje stanovisko vychádzajúc pritom zo záveru, že stanovenie výšky náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch je síce vecou voľnej úvahy súdu, jeho úvaha musí byť ale náležite odôvodnená a vždy musí mať základ v takých konkrétnych skutkových zisteniach súdu, ktoré zohľadňujú individuálne okolnosti prejednávaného prípadu a so zreteľom na ne sú relevantné pre posúdenie primeranosti náhrady v zmysle § 13 ods. 3 Občianskeho zákonníka.

15.2. V rozhodnutí sp. zn. 3Cdo/18/2016 najvyšší súd v tejto súvislosti uviedol, že „....prístup odvolacieho súdu, nech by bol akokoľvek motivovaný pozitívnou snahou o dosiahnutie rovnakého posúdenia veci v rovnakých prípadoch, nemôže bez ďalšieho v potrebnej miere vystihnúť to, ako široko,

mnohohrsteve a rozmanito je vnútorne rozčlenená (štruktúrovaná) osobnosť každej fyzickej osoby, aké individuálne a neopakovateľné vzťahy vznikajú medzi ňou a jej rodinnými príslušníkmi a aké dôsledky spôsobuje násilné pretrhnutie väzieb vo vnútri rodiny, ku ktorému dochádza stratou člena rodiny. Je nespochybniteľné, že negatívny zásah do tejto osobnostnej sféry pôsobí zraňujúco individuálne a rozmanito u každej fyzickej osoby inak, lebo každý človek, sama jeho podstata, jeho emócie, vzťahy k iným, sú veľmi individuálne. Ľudia nevnímajú vždy rovnako okolnosti vonkajšieho sveta a aj ich vzťahy s inými vykazujú znaky osobitosti, neopakovateľnosti a jedinečnosti. Vzhľadom na to aj dôsledky zásahov do týchto osobnostných sfér života každého človeka sú vysoko individuálne. Na vyjadrenie rozsahu a intenzity ujmy, ktorú vyvolali zásahy do týchto oblastí súkromného a rodinného života je nepostačujúce (paušálne) prirovnanie s inými, i keď obdobnými prípadmi.“.

15.3. V rozhodnutí najvyššieho súdu z 30. septembra 2013 sp. zn. 6MCdo/15/2012 použiteľný aj na daný prípad dospel súd k záveru, podľa ktorého „... určenie výšky primeranej náhrady nemajetkovej ujmy nie je záležitosťou voľnej úvahy, ktorá by nepodliehala žiadnemu hodnoteniu; jej základom je zistenie skutkových okolností, ktoré súdu umožnia úvahu na určitom kvalitatívnom posúdení základných súvislostí. Treba, aby súdy v súvislosti s tým vzali do úvahy aj iné hmotnoprávne predpisy upravujúce odškodnenie, napríklad zákon č. 215/2006 Z. z., v zmysle ktorého v prípade, že trestným činom bola spôsobená smrť, má poškodený nárok na vyplatenie odškodnenia v sume päťdesiatnásobku minimálnej mzdy; pri trestnom čine znásilnenia, sexuálneho násillia alebo sexuálneho zneužívania za spôsobenú morálnu škodu stanovuje limit odškodnenia vo výške desaťnásobku minimálnej mzdy. Súd sa musí zaoberať napríklad aj otázkami, v čom je nemajetková ujma žalobcu v jeho spoločenskom, pracovnom, rodinnom živote spôsobená nezákonným rozhodnutím väčšia v porovnaní so smrteľným následkom trestného činu, respektíve s morálnou škodou spôsobenou trestným činom znásilnenia, sexuálneho násillia alebo sexuálneho zneužívania.“.

15.4. Nastolenou právnou otázkou sa dovolací súd rovnako zaoberal aj vo veci sp. zn. 3Cdo/153/2009, 3Cdo/106/2012, 4Cdo/171/2005, 5Cdo/126/2007, 7Cdo/180/2012.

15.5. Z uvedeného potom vyplýva, že dovolateľkou nastolenú otázku dovolací súd už opakovane riešil, čím neopodstatnene namietala, že jej dovolanie je prípustné podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP.

16. Obsah dovolateľkou nastolenej otázky, majúcej základ vo výklade ustanovenia § 13 ods. 3 Občianskeho zákonníka v danej veci nebol bez významu.

16.1. Najvyšší súd však nemôže ustúpiť od názoru, že otázka - aká má byť výška náhrady nemajetkovej ujmy je vždy závislá od výsledku posúdenia individuálnych, jedinečných skutkových okolností každej prejednávanej veci, ktoré sú nezameniteľné s okolnosťami relevantnými v iných veciach. Výplýva to predovšetkým z toho, že citované zákonné ustanovenie predstavuje normu s relatívne neurčitou hypotézou, ktorá nie je stanovená priamo právnym predpisom, a ktorá tak prenecháva súdu, aby podľa svojho uváženia v každom jednotlivom prípade vymedzil sám hypotézu právnej normy zo širokého, iba málo obmedzeného okruhu okolností. Pokiaľ je teda účelom § 421 ods. 1 písm. b) CSP zo širších hľadísk tiež to, aby sa vyriešením niektorej, dosiaľ ešte dovolacím súdom nevyriešenej, právnej otázky vytvorila a ustálila rozhodovacia prax dovolacieho súdu, je namieste konštatovanie, že vyriešením takto vysoko individuálnej otázky (akou je určenie výšky náhrady nemajetkovej ujmy spôsobenej protiprávnym zásahom do jednotlivých súčastí osobnosti fyzickej osoby a osobnostných práv, ktorým poskytuje ochranu § 13 Občianskeho zákonníka t. j. život, zdravie, súkromie, rodinný život a pod.) sa ani nemôže vytvoriť ustálená rozhodovacia prax dovolacieho súdu. Vec posudzujúci senát dovolacieho súdu je toho názoru, že nie je možné precedenčne zaviazat' súdy ku konkrétnemu spôsobu rozhodovania.

16.2. V tejto súvislosti je potrebné uviesť, že závery súdov pri posudzovaní nastolenej otázky sú výsledkom procesu komplexného vyhodnotenia skutkových okolností prejednávanej veci, ktoré v konaní vyšli najavo a ktoré v rámci zásady voľného hodnotenia dôkazov súdy viedli k prijatiu toho-ktorého rozhodnutia; dovolací súd je navyše v zmysle § 442 CSP viazaný skutkovým stavom tak, ako ho zistil odvolací súd (bod 14).

16.3. Žalovaná 2/ v podanom dovolaní v podstate nabáda dovolací súd k zjednocujúcemu postupu podľa § 8 ods. 3 zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch, čo je však nie celkom možné v podmienkach samotného dovolacieho prieskumu podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP. Iniciovanie takéhoto postupu je možné spôsobom uvedeným v § 21 ods. 3 citovaného zákona. Podľa názoru vec posudzujúceho dovolacieho

senátu však jadro nastoleného problému je možné primárne riešiť skôr v oblasti zákonodarnej činnosti (zmenou zákona) ako prostredníctvom súdnoaplikačnej praxe.

17. Vzhľadom na vyššie uvedené dovolací súd dovolanie žalovanej podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP odmietol podľa § 447 písm. f) CSP.

18. Najvyšší súd rozhodnutie o nároku žalobkyne na náhradu trov konania o dovolaní neodôvodňuje (§ 451 ods. 3 veta druhá CSP).

19. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.